

Катерина Красовська,
ORCID iD 0000-0001-9216-6689
Ігор Срібняк
ORCID iD 0000-0001-9750-4958

УДК 070.23(437)(1-07)
DOI: 10.28925/2524-0757.2019.2.12

«ПОМІЩУВАТИ БУДЕМО УСЕ, ЩО ТІЛЬКИ НАДАЄТЬСЯ ДО ДРУКУ...»: РОЛЬ ЧАСОПISУ «ГОЛОС ТАБОРА» У ЗГУРТУВАННІ ІНТЕРНОВАНИХ ВОЯКІВ УГА В НІМЕЦЬКОМУ ЯБЛОННОМУ (ЧСР) У ЖОВТНІ–ЛИСТОПАДІ 1919 Р.

У статті здійснено спробу проаналізувати тематичний репертуар газети «Голос Табора», видання якого було започатковано у жовтні 1919 р. у таборі інтернованих вояків УГА Німецьке Яблонне (Чехословаччина). Весь час часопис «Голос Табора» залишався одним із небагатьох живильних джерел для інтернованих вояків УГА, адже на його шпальтах завжди були присутні суголосні їхнім думкам національно-патріотичні мотиви, поставали здавна знайомі інтернованим образи народних героїв, лунала народна пісня, — отже, все те, що укріплювало віру вояцтва у завтрашній день і додавало йому сил для подальшої праці, здобуття знань, власного розвитку та духовно-національного зростання.

Ключові слова: часопис «Голос табора», інтерновані вояки УГА, табір Німецьке Яблонне, Чехословаччина.

Kateryna Krasovska,
Ihor Sribniak

“WE WILL ACCOMMODATE EVERYTHING THAT IS AVAILABLE FOR PRINTING...”: THE ROLE OF NEWSPAPER “VOICE OF CAMP” IN THE RALLYING OF THE INTERNED SOLDIERS OF THE UKRAINIAN GALICIAN ARMY IN THE NĚMECKĚ JABLONNĚ (CZECHOSLOVAKIA) IN OCTOBER–NOVEMBER 1919

An attempt is made on the thematic repertoire of the newspaper “Voice of Camp”, the publication of which began in October 1919 at the internment camp of UGA NĚmeckĚ JablonnĚ (Czechoslovakia). This newspaper effectively performed important tasks for the camps: reported every Saturday on the latest news in the world and Ukraine, informed the Ukrainians about the morale of the soldiers in the territory of the Czechoslovak Republic, published letters from relatives, popularized works of Ukrainian poets and writers, inspired the warriors themselves to creativity, encouraged them to participate in a theater group, a brigade orchestra, a singing choir, sometimes severely criticized, ridiculed human flaws, etc. However, her main task was to elevate the fighting spirit of warfare to their intimate humorous works, satire, sharp and up-to-date articles on patriotism, military honor, diligence, brotherly support. All the while, the newspaper “Voice of Camp” remained one of the few nutritional sources for UGA’s interned soldiers, after all, his patriotic motives were always present on their front lines, rebellious images of folk heroes long known to the intern, a folk song was heard, — therefore, all that strengthened the warfare faith of tomorrow and gave it strength for further work, acquiring knowledge, personal development and spiritual and national growth.

Key words: newspaper “Voice of Camp”, UGA interned soldiers, NĚmeckĚ JablonnĚ camp, Czechoslovakia.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019

© Красовська К., Срібняк І., 2019

Означена проблема ще не була об’єктом спеціального комплексного історичного дослідження. Вивчалися лише окремі аспекти видавничої діяльності інтернованих вояків УГА

у Німецькому Яблонному, причому лише в загальній канві функціонування цього табору. Досить прикметним є те, що в такій фундаментальній праці, як «Українська еміграція...» С. Наріжного є лише дві окремі згадки про таборі видання

в Німецькому Яблонному (Наріжний С., 1942. С. 55, 61). Це ж стосується ще двох статей (радше споминів) колишніх таборян, де містяться лише короткі побіжні згадки про таборову пресу в цьому таборі (Терлецький М., 1958. С. 586; Залеський О., 1976. С. 49).

У другій половині 90-х років ХХ ст. низка українських науковців вдалася до проведення системних досліджень як історії окремих таборів, так і обставин появи в них газет і журналів, а також загалом видавничої діяльності інтернованих вояків УГА в таборах ЧСР. У цьому контексті помітною подією стала поява двох узагальнюючих праць, у яких були відтворені основні прояви життєдіяльності вояків-українців (у т. ч. й окремі аспекти пресо-видавничої діяльності таборян) у Німецькому Яблонному (Павленко М., С. 175–250; Срібняк І., 2000. С. 75–128).

Важливий внесок у дослідження специфіки функціонування таборової преси та суміжних з цим проблем було здійснено Н. Сидоренко, яка у другій частині своєї монографії «Національно-духовне самоствердження» розглянула широке коло питань, пов'язаних з виданням таборових часописів у таборах інтернованих вояків-українців у ЧСР (у т. ч. й у Німецькому Яблонному) (Сидоренко Н., 2000. С. 12–16). Вагомим кроком на шляху наукової розробки цієї теми стала публікація ще однієї статті, проблематика якої безпосередньо стосувалась українських таборових видань у ЧСР і, зокрема, обставин заснування та видання часопису «Голос Табора» у Німецькому Яблонному (Срібняк І., 2006. С. 76–80).

Метою статті є розгляд тематичного репертуару газети «Голос Табора», започаткованої у жовтні 1919 р. у таборі Німецьке Яблонне (Чехословаччина), для характеристики ролі таборової преси у процесі розвитку й духовно-національного зростання інтернованих вояків УГА.

Від самого початку інтернування політичний провід ЗО УНР і командування «Української бригади в Німецькому Яблонному» намагалися підготувати вояцтво до продовження у майбутньому збройної боротьби за державність України, і одним з найбільш дієвих засобів у досягненні цього стало налагодження культурно-освітньої роботи серед інтернованих силами членів «Просвітнього Кружка» (ПК). Складні умови інтернування нагально вимагали ідейного згуртування вояків УГА, причому найефективніше це завдання могли виконати лише власні друковані органи таборян, бо тільки вони були спроможні об'єднати інтернованих під гаслами самостійної і соборної України.

Тому вже у вересні 1919 р. при ПК був створений редакційний комітет, який визначив своїм завданням «урухомлення духового життя

в таборі, [...] спровадження його різнородних течій в одне русло, [...] виховування патріотичного духа серед цілого товариства, стоячи на становищі суверенності українського народу в його етнографічних границях, [...] внесення єдності і братерської дружби в товариство, здеморалізоване сварками і роздорами» (ЦДАВО. Ф. 3520. Оп. 2. Спр. 468. Арк. 22). Ці обіцянки не залишилися порожнім звуком — заходами згаданого комітету 11 жовтня 1919 р. у Німецькому Яблонному побачило світ перше число ілюстрованого рукописного часопису «Голос Табора» (під редакцією четаря Осипа Залеського). Тиражування перших чисел газети здійснювалося в кількох примірниках на шапірографі, а пізніше — літографічним способом (Сидоренко Н., 2000. С. 12–13).

Запросивши всіх таборян до співпраці в газеті, редколегія наголосила на тому, що часопис буде цілком безпартійним виданням, що не може бути місцем «для всяких висказів особистого гніву, нападів і сплетень». Редакція обіцяла друкувати «усе, що тільки надається до друку: наукові розвідки, оповідання, образки з таборового життя, поезії, гумористику, анонси, як також: політичні вістки та відомості з рідного краю». На думку редколегії, це було потрібним для того, «щоби розбудити письменницьке життя нашого табору та дати можливість (можливість. — *Авт.*) людям, що хочуть працювати на тім полі, поміщувати свої писані твори» (Голос Табора, 1919. Ч. 1 С. 1).

У першому числі часопису було надруковано статтю «Наша програма» сотника К. Коберського, який від імені ПК запропонував відкрито оголосити «війну всім егоїстичним інстинктам, бабському сплетнярству, моральному розкладові», що інколи виринало на поверхню табірної життя та негативно впливало на моральний стан окремих військовиків УГА. З цією пропозицією голови ПК була цілком солідарна й редколегія газети, яка закликала всіх таборян до безкомпромісної та рішучої боротьби з тими, хто поширював у таборі неперевірену інформацію про ситуацію в Україні: «Люди, що розсївають такі вісти, ще гірш ворога, це правдиві злі духи табора; таких належить поборювати на кожному кроці, належить їх морально нищити» (Голос Табора, 1919. Ч. 1. С. 7–8).

У цьому номері часопису були також розміщені невеликі за обсягом вірші та коліскові, ілюстровані малюнками, що нагадували кожному таборянину про найдорожче — їхні родини та рідну землю. Привертала увагу й постійна рубрика «З таборової політики», де йшлося про негативний вплив чуток на моральний стан інтернованих. Аби підтримати таборян — тут же був надрукований вірш Романенка «До праці» із натхненним закликом: «Не зітхай, а працюй, Поки сила ще є»

(Голос Табора, 1919. Ч. 1. С. 8), відчитування якого мало скріпити бойовий дух вояцтва, додати йому впевненості у власних силах.

Такі прийоми сукупного розташування національно-державницьких світоглядних гасел і художніх творів мали на меті «згуртувати кругом (навколо. — *Авт.*) нашого письма» та прищепити вояцтву певні естетичні та духовні цінності. На підтвердження цього у статті «Наша програма» лунає такий заклик: «...розіб'ємо твердиню філістра (тут: *філістера* (людина з обмеженим світоглядом). — *Авт.*)» (Голос табора, 1919. Ч. 1. С. 3).

У ще одній публікації — «Наш народний університет» — було висвітлено діяльність цього важливого для всього інтернованого стрілецтва УГА загальнотаборового освітнього осередку, визначено труднощі його функціонування, які полягали у гострій нестачі лекторів, підручників, приміщень для навчання та загальній апатії вояцтва (Голос табора, 1919. Ч. 1. С. 3–5). У згадуваній статті наголошувалось на необхідності дотримуватися систематичності в опануванні таких предметів, як українська історія, географія та література, чому вони й викладались протягом п'яти днів на тиждень. Натомість доповіді про господарство, гігієну, техніку та з інших галузей знань, вояцтво відбувалися щотижнево, на шостий день. Таке співвідношення не було чимось випадковим, оскільки на чужині брак інформації про Україну негативно позначався на настроях таборян, більше того — міг спричинити у них духовний занепад. Часом у таборі доводилось переконувати людей у доцільності відвідування занять, у різний спосіб заохочувати до навчання, бо дехто з вояків відмовлявся від цього, посилаючись на свою зайнятість. Співробітники ПК були переконані у нагальній потребі навчання, тому організували іспити після проведених курсів з ключових предметів, щоб «не зміг знайти у таборі ні один стрілець, який не знав би, хто такий Хмельницький, Шевченко» (Голос табора, 1919. Ч. 1. С. 5).

У таборі можна було не лише навчатися, а й брати безпосередню участь у написанні наукових розвідок, власних спогадів, оповідань, поетичних творів, які щотижня розміщувалися в часописі «Голос Табора». Ще з моменту виходу першого його числа в рубриці «Альманах» редакція видання закликала приєднуватися до авторського колективу, не боятись надсилати свої власні «літературні пам'ятки з побуту в таборі» (Голос Табора, 1919. Ч. 1. С. 7). Прикладом таких творів, що додавали барв виданню й унаочнювали повсякдення вояків УГА, була поезія «На віденській станиці» (тут: збірна станиця для поворотців з полону, призначена для тимчасового перебування їх. — *Авт.*), вміщена у першому числі «Голосу Табора». У вірші таборянина,

справжнє ім'я якого було сховано під псевдонімом Четар, змальована прикра життєва ситуація між колишніми друзями та однокласниками. Він розповідає про своє військове життя, про поранення, а отаман (з контексту: службовець станиці. — *Авт.*) навіть не впізнає свого товариша, бо став пихатим, сам «товстий, грубий, на вид довбня», який заслуговує на зневажливе і навіть брутальне побажання співбесідника: «На віденським гинь смітю (смітті. — *Авт.*)» (Голос Табора, 1919. Ч. 1. С. 7).

Прикінцева рубрика «Анонси» містила рекламну інформацію німецькою та українською мовами про готелі та кав'ярні, скористатися послугами яких запрошувались старшини УГА. Обов'язковим пунктом у часописі було нагадування про збір пожертв для полонених та інтернованих у польських таборах.

Подвійне друге-третє число часопису «Голос Табора» вийшло із запізненням на тиждень — 25 жовтня 1919 р., і в ньому редакційна колегія сповістила приємну новину про виготовлення другого накладу першого числа, а також про досягнення домовленості з літографічною майстернею, яка у майбутньому брала на себе тиражування журналу «Голос Табора». Звісно, у такому разі вартість окремого примірника зростатиме, та й до співпраці заклики лунали частіше.

Життя і побут інтернованих у таборі були часом досить складними, і не всі таборяни мали достатньо внутрішніх сил, аби їх подолати. Одним із наслідків цього було те, що дехто з вояків дозволяв собі лінуватися, «лежати догори черевом» або «крутиться безцільно по вулицях міста» замість того, щоб використовувати вільний час з користю для себе, здобувати нові знання і працювати. Аби привернути увагу таборового загалу до цих негативних явищ, редколегія розмістила на палітурці названого випуску малюнки сатиричного змісту, де було зображено військовика зі зброєю та пляшками в руках, а підписом слугував вірш про розгульне життя та алкогольну залежність декого з таборян: «От так в Ябліннім козаки гуляли, Гуляли завзяті, водку попивали, Водку попивали та “шваба” (німця. — *Авт.*) картали, Шинкарською кровію стіни малювали!» (Голос Табора, 1919. Ч. 2. С. 1).

Важливою складовою тематичного репертуару часопису «Голос Табора» були публікації художніх творів, що свідчили про настрої вояцтва, передавали їхні переживання та змальовували події з минулого. Одним із таких творів став нарис з недавньої минувшини «Білі круки», в якому стисло відтворена картина переїзду відділу українського війська (разом з пораненими) до найближчого села на ночівлю, супроводжувана роздумами одного з вояків про військову та політичні події. Автор допису використав

метод порівняння-паралелізму, описуючи розкішну природу рідного краю, що виразно контрастувала із замисленим мовчазним вояком, який втомлено їхав на підводі зі Станіславова до Надвірної, дивився кудись вдалечинь і думав про таке: «[...] чи справді? Невже не вертати мені у рідний любий край, а ці лани — піт, сльози й кров українського народу — не вже — не його стануть [...]» (Голос Табора, 1919. Ч. 2. С. 3–5).

Показовими у цьому творі є згадки назв українських міст (Самбір, Рудки, Львів, Бучач, Сколе, Коломия), які для багатьох вояків були пов'язані з найтеплішими ностальгійними споминами. Уродженці цих регіонів згадували їх з особливим теплом та світлим сумом. Натомість роздуми про поляків та румунів, що загарбали українські землі, викликали у них обурення, наповнювали душу тугою й розпачем, породжували злість й безвихідність, що рельєфно проявилось у такій фразі одного з бесідників: «Военна гіена, зрадники, харцизи [...]. Куди нам тепер їхати?» (Голос Табора, 1919. Ч. 2. С. 3–5).

У статті «З російського пекла» були проаналізовані абсолютно протилежні та вельми суперечливі свідчення про події в Росії, адже звістки про них надходили до табору з двох джерел: з одного боку — з антантівських часописів, а з другого — з радянських радіодепеш, тому ситуація для таборян лишалася не вповні зрозумілою. Єдине, що достеменно було їм відомо (певно, що під впливом більшовицької пропаганди. — *Авт.*), так це те, що «народи бувшої російської імперії будуть гаряче боронити здобутків революції та національної свободи» (Голос Табора, 1919. Ч. 2. С. 6–7).

Сповнений здоровим гумором з елементами сатири поетичний твір «Гей, я козак-українець» невідомого автора під псевдонімом «Герой». У цьому вірші художньо змальовано звичайний день надміру спритного козака у таборі, що вмів й німецькою говорити, і танцювати, і розважатись щовечора зі своєю нареченою-німкою, а головне — він впевнений, що після повернення додому його зустрінуть як справжнього козака: «Мене знають і в Галичині за часів вояцьких, Коли я їх боронив від кайданів ляхських, Бив і різав, мордував кури, гуси, свині, Там, напевно, і страху мають іще донині» (Голос Табора, 1919. Ч. 2. С. 7–8).

У постійній рубриці «З таборового театру» містилися позитивні відгуки про виставу «Сватання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка (порівняно з попередньою п'єсою «Стецько»), водночас критикувалося вокальне соло у фортепіанному супроводі, а також пропонувалося й надалі проводити вистави у театральній залі місцевого стрілецького дому (Голос Табора, 1919. Ч. 2. С. 8–9).

У прикінцевій частині цього числа було розміщене докладне повідомлення про результати оголошеного раніше у кожному підрозділі Бригади «збирання» коштів на потреби полонених та інтернованих у польських таборих «мучеників за самостійність України» (всього на 22 жовтня 1919 р. було зібрано 7 846,46 крон чехословацьких) (Голос Табора, 1919. Ч. 2. С. 9). Тут же подавались оголошення про діяльність крамниці, були зазначені години роботи таборового касира, публікувались особисті новини, інформація про крадіжки, привітання з нагоди виходу у відпустку, про недуги тощо. Усе назване було об'єднане у рубриці «Ріжне» (Різне. — *Авт.*).

Четверте число газети «Голос Табора» від 1 листопада 1919 р. розпочиналося піднесеною редакційною статтю «В перші роковини». У ній йшлося про річницю проголошення у Львові незалежності Західноукраїнської Народної Республіки після розпаду Австрійської держави, про початок польсько-української війни, а також про неможливість спокійного святкування у той момент, коли «український народ стоїть даліше зі зброєю в руці і проганяє ворогів, що з усіх сторін простягають скривавлені кров'ю українських мучеників руки по багату і гарну країну» (Голос Табора, 1919. Ч. 4. С. 2).

Редакція щиро сподівалась на те, що про хоробрість і мужність загиблих героїв за волю українського народу вічно пам'ятатимуть їхні нащадки, а Українська бригада вже скоро візьметься до зброї на рідній землі. Аби підбадьорити вояцтво, були використані відомі поетичні рядки І. Франка: «Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод Не спинить вас! Зносить і труд, і спрагу, й голод, Бо вам призначено скалу сесю розбить!» (Голос Табора, 1919. Ч. 4. С. 3).

Військової тематики стосувалася й інформація К. Коберського у його дописі «Про два роди карности». Автор виокремлював такі різновиди покарання у війську, як залякування, спонування до послуху, грубу лайку, з одного боку (все це уособлювало старий лад і породжувало «заполоханість, малодушність, брак полету, розмаху»), а з другого — моральне виховання через «військові збірки і обходи, часописи, книжки, театр, кіно», що було ознакою нового ладу, коли повага до військового будь-якого чину вселяла впевненість, самоповагу, спонукала до засвоєння високих моральних принципів та стійкості у їх обстоюванні (Голос Табора, 1919. Ч. 4. С. 3–6).

Виховну спрямованість мали звернення «До наших читачів!», де викладалися пояснення сатиричних творів з попередніх випусків часопису. У такий спосіб редакція реагувала на образи чи обурення декого з читачів, закликаючи не брати буквально все надруковане на особистий рахунок. Наголошено також і на тому, що боротися з несправедливістю вояки мають чесно і відкрито,

висловлювати обґрунтовані судження, називаючи себе, а не бездоказово «стріляти із-за плота» (Голос Тавора, 1919. Ч. 4. С. 6–7). Усі ці заклики підкріплювалися патріотичним віршем «Хто козак?», у якому вшановувались згуртованість, чесність та сила позитивних думок: «Гей, брати, товариші, руки собі даймо, Від сьогодні козаками себе називаймо! Піхотинець, їздець, пушкар і той, що хліб місить, — Кождий козак!..»

Вояки УГА могли прочитати у часопису й дотепні новини (знов-таки — з елементами політичної сатири) в рубриці «Радіодепеша!» про те, як Польща планує приєднати пустелю Сахару та гору Арарат, Мертве море чи вулкан Везувій, або як «вибирається Падеревський (йшлося про тогочасного прем'єр-міністра Польщі. — *Авт.*) на Гренландію, щоби переконати ескімосів у слушності польських претензій на ці території» (Голос Тавора, 1919. Ч. 4. С. 8–9).

Рубрика «З театру і музики» Ігоренка містила відгуки про п'єсу «Учитель» І. Франка, виставу якої підготували таборові артисти-аматори з нагоди проголошення незалежності ЧСР. Через брак часу вони не змогли провести достатню кількість репетицій, про що теж зазначалось у цій рубриці. Згадувалось тут і про публічний виступ бригадного оркестру, музиканти якого «в короткім часі зробили великий шаг вперед» (Голос Тавора, 1919. Ч. 4. С. 9–10). Поетичний твір «На широких полях» Т. Коваля нагадував побратимам про усіх загиблих за Україну, вселяв віру в те, що «Може смерть тих Синів Для будучих віків Буде актом останньої жертви... І символом життя, Воскресінням людства З їх пороків, неправди і мести!» (Голос Тавора, 1919. Ч. 4. С. 11).

Завершувалося видання віршованим звітом «Героя» «Наш табор», у якому засобами поетичної мови був змальований увесь день вояка у таборі, згадані найнагальніші проблеми вояцтва, що були зумовлені нестачею одягу та їжі, а наприкінці лунали переконливі кличі: «Ми всі сини України!» та «Шануймося, як брат з братом, і шануймо свою націю» (Голос Тавора, 1919. Ч. 4. С. 12).

8 листопада 1919 р. вийшло п'яте число таборового часопису, що починалося із патріотичних закликів боротися за вільну Україну «під синьожовтим стягом нашого батька, головного отамана Петлюри, сильного єдністю і вірою в нашу [...] побіду», оскільки йому вдалося звільнити велику частину українського народу з гетьманського і більшовицького ярма (Голос Тавора, 1919. Ч. 5. С. 2–4).

Публікація О. Залеського «Під розвагу» була надрукована з метою привернення уваги до самоосвіти вояцтва та нагальної необхідності засвоєння практичних навичок із різних ремесел, адже за п'ять місяців перебування у таборі лише одна

людина попросила дозволу відвідувати навчання у механіка. Редакційна колегія висловила своє обурення тим фактом, що їх закликів ніхто не почув і «не пішов на науку до господарської школи, або хоч до молочарні, до друкарні, [...] до кравця чи шевця» (Голос Тавора, 1919. Ч. 5. С. 4–5).

Цей випуск прикрасили твори інтернованих вояків (з рубрики «З таборової поезії»). Хоч і тужливі, але переконливі слова невідомого автора поезій «В бараку» та «В кошовій канцелярії» змушували таборян замислитись над своєю важкою долею, а разом з тим — надихали та закликали не здаватись і досягати мети нехай малими, але впевненими кроками. А участь в організації концерту в таборі або процес написання віршів, на думку редколегії, розвеселяє, сповнює надій: «В нас весело плине час, Лімонаду трубим — І пан Сотник любить нас, І ми його любим» (Голос Тавора, 1919. Ч. 5. С. 6–7).

Гнівним обуренням невідомого автора була пронизана публікація «Щире слово до української честі», яка апелювала до тих вояків, які отримували листи від батьків із проханнями повертатися додому та припинити боротьбу, забувши про минулі часи і героїв минувшини, які поклали своє життя за народну волю. Задля посилення переконливості викладу автор навів приклад Гонти з поеми «Гайдамаки» Т. Шевченка.

Отже, за перші два місяці свого існування часопис «Голос Тавора» став невід'ємною частинкою життя інтернованих вояків УГА в Німецькому Яблонному, бо на його сторінках знайшли своє віддзеркалення «настрої, праця, орієнтації і духовий стан бригади», були тут «здорові статейки проти бездушності, зневіри й ледарства», містилися заклики проти тих, хто збір коштів на користь полонених у Польщі називав «тягарем або жебраниною, проти тих, хто «слухає, ширить і вірить нашештам Денікінських агітаторів і т. д.» (Голос Тавора, 1919. Ч. 1. С. 2).

На шпальтах часопису друкувалися жартівливі сатиричні вірші й статті, вміщувалися світлини військовиків УГА на фронті й у таборі, були тут «образки з польського полону, вісті з України, інколи ілюстровані дотепними рисунками, огляди культурної праці в таборі, театральні звіти і т. ін.». Важливим було й те, що «Голос Тавора» не тільки гуртував інтернованих, дбаючи про загартування їхніх державницько-патріотичних почувань, а й виконував роль «інформатора на зовні», регулярно сповіщаючи мирове співтовариство про обставини життя у таборі (Сидоренко Н., 2000. С. 13–14).

Ця невелика за обсягом таборова газета успішно виконувала важливі для інтернованого вояцтва УГА завдання: сповіщала щосуботи про останні новини у світі та Україні, інформувала

українців про моральний стан вояків на теренах ЧСР, вміщувала листи від близьких, популяризувала твори українських поетів та письменників, надихала і самих вояків на творчість, заохочувала їх до участі в театральному гуртку, бригадному оркестрі, співочому хорі, часом суворо критикувала, висміювала людські вади тощо.

Проте найголовнішим її завданням було піднесення бойового духу вояцтва близькими їм іскрометними гумористичними творами, сатирою, гострими й актуальними статтями про патріотизм, військову честь, працелюбність, братерську підтримку. Треба було не дати жодному вояку здатись, морально занепасти, злякатись поразки чи засумніватись у правильності

спільної справи — здобутті волі українського народу та відстоюванні державної незалежності, за що боролось багато поколінь українців.

Таким чином, протягом усієї початкової фази свого існування (жовтень-листопад 1919 р.) часопис «Голос Табора» залишався одним з небагатьох живильних джерел для інтернованих вояків УГА, адже на його шпальтах завжди були присутні суголосні їх думкам національно-патріотичні мотиви, поставали здавна знайомі інтернованим образи народних героїв, лунала народна пісня, — отже, все те, що укріплювало віру вояцтва у завтрашній день і додавало йому сил для подальшої праці, здобуття знань, власного розвитку та духовно-національного зростання.

ДЖЕРЕЛА

1. Альманах. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 11 жовтня. Ч. 1. С. 7.
2. Білі круки. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 25 жовтня. Ч. 2. С. 3–5.
3. В перші роковини. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 1 листопада. Ч. 4. С. 2.
4. Від редакції. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 11 жовтня. Ч. 1. С. 1.
5. Гей, я козак-українець. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 25 жовтня. Ч. 2. С. 7–8.
6. Голос табора. Німецьке Яблонне, 1919. 25 жовтня. Ч. 2. С. 1.
7. До наших читачів! *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 1 листопада. Ч. 4. С. 6–7.
8. З російського пекла *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 25 жовтня. Ч. 2. С. 6–7.
9. З таборового театру. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 25 жовтня. Ч. 2. С. 8–9.
10. З таборової політики. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 11 жовтня. Ч. 1. С. 7–8.
11. З таборової поезії. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 8 листопада. Ч. 5. С. 6–7.
12. З театру і музики. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 1 листопада. Ч. 4. С. 9–10.
13. Залеський О. Українська Бригада в Німецькім Яблінні у ЧСР. *Вісті комбатанта*. Торонто, 1976. Ч. 1. С. 49.
14. На віденській станиці. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 11 жовтня. Ч. 1. С. 7.
15. На широких полях. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 1 листопада. Ч. 4. С. 11.
16. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Прага, 1942. Ч. I. С. 55, 61.
17. Наш народний університет. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 11 жовтня. Ч. 1. С. 3–5.
18. Наш табор. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 1 листопада. Ч. 4. С. 12.
19. Наша програма. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 11 жовтня. Ч. 1. С. 3.
20. Павленко М.І. Українські військовополонені й інтерновані у таборах Польщі, Чехословаччини та Румунії: ставлення влади і умови перебування (1919–1924 рр.). К., 1999. С. 175–250.
21. Під розвагу. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 8 листопада. Ч. 5. С. 4–5.
22. Про два роди карности. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 1 листопада. Ч. 4. С. 3–6.
23. Радіодепеша! *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 1 листопада. Ч. 4. С. 8–9.
24. Сидоренко Н. Національно-духовне самоствердження: у 3 т. Т. II: Преса інтернованих українців та цивільної еміграції (Чехія, Польща, Румунія, Єгипет, 1919–1924). К., 2000. С. 12–16.
25. Складайте жертви. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 25 жовтня. Ч. 2. С. 9.
26. Срібняк І.В. Українці на чужині. Полонені та інтерновані вояки-українці у країнах Центральної та Південно-Східної Європи: становище, організація, культурно-просвітницька діяльність (1919–1924 рр.). К., 2000. С. 75–128.
27. Срібняк І. Преса інтернованих частин Української галицької армії у Чехословаччині (1919–1921 рр.). *Магістеріум (Національний університет «Києво-Могилянська академія»)*. Серія «Журналістика». К., 2006. Вип. 22. С. 76–80.
28. Табор дня 8.11.1919. *Голос табора*. Німецьке Яблонне, 1919. 8 листопада. Ч. 5. С. 2–4.
29. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. Ф. 3520. Оп. 2. Спр. 468. Арк. 22.

REFERENCES

1. Almanakh [Almanac]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 1 [in Ukrainian].
2. Bili kruky [White Crows]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 2 [in Ukrainian].
3. V pershi rokovyny [At the First Anniversary]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 4 [in Ukrainian].
4. Vid redaktsii [From the Editorial]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 1 [in Ukrainian].
5. Hey, ya kozak-ukrainets [Hey, I'm a Ukrainian Cossack]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 2 [in Ukrainian].
6. Holos Tabora [Voice of Camp]. (1919). Nimetske Yablonne, № 2 [in Ukrainian].
7. Do nashykh chytachiv! [To Our Readers!]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 4 [in Ukrainian].
8. Z rosiiskoho pekla [From Russian Hell]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 2 [in Ukrainian].
9. Z taborovoho teatru [From the Camp Theatre]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 2 [in Ukrainian].
10. Z taborovoi polityky [From Camp Politics]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 1 [in Ukrainian].
11. Z taborovoi poezii [From Camp Poetry]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 5 [in Ukrainian].
12. Z teatru i muzyky [From Theater and Music]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 4 [in Ukrainian].
13. Zaleskyi, O. (1976). Ukrainska Bryhada v Nimetskim Yablinnim u ChSR [Ukrainian Brigade in the German Jablonny in Czechoslovakia]. *Visti kombatanta*, Toronto, № 1 [in Ukrainian].
14. Na videnskkii stanytsi [In the Viennese Village]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 1 [in Ukrainian].
15. Na shyrokykh poliakh [On the Broad Fields]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 4 [in Ukrainian].
16. Narizhnyi, S. (1942). Ukrainska emihratsiia. Kulturna pratsia ukrainskoi emigratsii mizh dvoma Svitovymy viinamy [Ukrainian Emigration. Cultural Work of the Ukrainian Emigration between the Two World Wars]. Praha [in Ukrainian].
17. Nash narodnyi universytet [Our People's University]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 1 [in Ukrainian].
18. Nash tabor [Our Camp]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 4 [in Ukrainian].
19. Nasha prohrama [Our Program]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 1 [in Ukrainian].
20. Pavlenko, M. I. (1999). Ukrainski viyskovopoloneni i internovani u taborakh Polshchi, Chekhoslovachchyny ta Rumunii: stavlennia vlady i umovy perebuвання (1919–1924 rr.) [Ukrainian Prisoners of War and Internment in the Camps of Poland, Czechoslovakia and Romania: power relations and conditions of stay (1919–1924)]. Kyiv [in Ukrainian].
21. Pid rozvahu [Entertainment]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 5 [in Ukrainian].
22. Pro dva rody karnosty [About Two Kinds of Punishment]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 4 [in Ukrainian].
23. Radiodespesha! [Radio dispatch!]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 4 [in Ukrainian].
24. Sydorenko, N. (2000). Natsionalno-dukhovne samostverdzhenia (u 3-kh t.). Ch.II.: Presa internovanykh ukrainsiv ta tsyvilnoi emihratsii (Chekhiia, Polshcha, Rumuniia, Yehypet, 1919–1924) [National-Spiritual Self-affirmation (in 3 volumes). Part II: Press of Ukrainian Internment and Civil Emigration (Czech Republic, Poland, Romania, Egypt, 1919–1924)]. Kyiv [in Ukrainian].
25. Skladaite zhertvy [Make Sacrifices]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 2 [in Ukrainian].
26. Sribniak, I. V. (2000). Ukraintsi na chuzhyni. Poloneni ta internovani voiakky-ukraintsyv u krainakh Tsentralnoi ta Pivdenno-Skhidnoi Yevropy: stanovyshe, orhanizatsiia, kulturno-prosvitnytska diialnist (1919–1924 rr.) [Ukrainians Abroad. Captive and Interned Ukrainian Soldiers in Central and Southeastern Europe: status, organization, cultural and educational activities (1919–1924)]. Kyiv [in Ukrainian].
27. Sribniak, I. (2006). Presa internovanykh chastyn Ukrayinskoi Halytskoi Armii u Chekhoslovachchyni (1919–1921 rr.) [Press of the Internmental Units of the Ukrainian Galician Army in Czechoslovakia (1919–1921)] *Magisterium* (Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia»), Seriia «Zhurnalistyka», Kyiv, 22, 76–80 [in Ukrainian].
28. Tabor dnia 8.11.1919 [The Camp of the Day 8.11.1919]. (1919). *Holos Tabora*, Nimetske Yablonne, № 5 [in Ukrainian].
29. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy) [Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine]. Fond 3520, inventory 2, unit 468 [in Ukrainian].

Дата надходження статті до редакції: 15.10.2019.